

Welk nut heeft de wetenschap dat Gerrit Achterberg in 1937 zijn hospita met een schot uit een Browning-revolver om het leven bracht, voor de appreciatie van zijn poëzie? Is bekendheid met dat drama een voorwaarde voor het verstaan van zijn gedichten, een onmisbare sleutel die toegang kan verschaffen tot de talrijke duistere elementen in 's mans werk? Of levert die kennis hinderlijke ballast op die de onbevangen leeservaring danig in de weg gaat zitten? De vraag kan ook abstracter gesteld: leidt Goethe's stelling – *Wer den Dichter will verstehen, muss in Dichters Lande gehen* – tot de algemene wetmatigheid dat begrip van letterkundige produkten in alle gevallen kennis omtrent de levensfeiten des auteurs vereist? Of heeft de Vlaamse literator *Maurice Gilliams* gelijk, die ooit zei te houden van poëzie waarvan de sleutel door de dichter uiteindelijk wordt megedragen in zijn graf? Moet – anders gezegd – het werk, los van de maker, eigenlijk niet puur en alleen voor zichzelf spreken?

Van Achterberg zelf is de uitspraak dat 'alleen het vers telt'. Maar ook hij meende in zijn jonge jaren nog, dat het lezen van een biografie over een van zijn favoriete dichters diens werk toegankelijker zou kunnen maken. Dat Achterberg – wat zijn eigen oeuvre betreft – er later anders over dacht, lijkt alles te maken te hebben met zijn obsederend pogen over het verleden te zwijgen, het te verdringen en te ontkennen. De al dan niet reële angst voor een hernieuwde opsluiting speelde daarin een grote rol. De buitenwereld diende hoe dan ook onkundig te blijven van dit cruciale wapenfeit, én van zijn wankelende psyche en duistere driften die daarvan de oorzaak waren geweest. Alleen al de gedachte aan een biografie zou hem tot het eind van zijn leven een gruwel zijn gebleven.

Aan zijn vele literaire vrienden en hun – soms aan het ontoelaatbare grenzend – censurerend ingrijpen in dezen bij de media, dankte Achterberg het feit dat die gebeurtenis niet eerder dan enkele jaren na zijn dood werkelijk openbaar werd. Daarmee was zijn onverzettelijke streven naar 'het grote verzwijgen' dan toch uiteindelijk mislukt. Een streven dat bijvoorbeeld doorklinkt in het gedicht *Code civil* dat in 1949, twaalf jaar na de daad die zijn verdere leven bepaalde, werd opgenomen in de bundel *Hoonte*:

Gij kunt mijn naam doen schrappen uit de burgerlijke stand./ Al wat aan mij herinnert zij vergeten en verbrand./ Wanneer dit lied u nog bereikt, verneem het enkell als wind en eeuwigheid, een bloem in uwe hand.

Het is een hartekreet die niet heeft mogen baten. En de vraag is nu of – los van Achterbergs pogingen tot mystificatie – die omstandigheid het begrip van zijn grootse en omvangrijke oeuvre al dan niet ten goede is gekomen. Kies of niet; het wereldkundig maken – in '64, twee jaar na Achterbergs overlijden – van het dodelijk incident uit

'37, en de nieuwsgierigheid bij het grote publiek die daarop volgde, zullen de verkoop van zijn afzonderlijke bundels en de verzamelde gedichten aanmerkelijk hebben bevorderd. Misschien mede daardoor werd hij tot een van de best verkopende dichters van deze eeuw binnen het Nederlandse taalgebied, ook al mag dit verkoopsucces niet zonder meer worden losgezien van de onbetwist uitzonderlijke kwaliteiten van zijn poëzie.

Wim Hazeu overhandigt het eerste exemplaar van zijn Achterberg-biografie aan de jongste zuster van de dichter, Bep Achterberg: 'Gerrit heeft zo'n biografie nooit gewild'. Foto ANP

Goethes stelling over de noodzaak tot het 'in Dichters Lande gehen', prijkt als motto in de biografie die *Wim Hazeu* aan Gerrit Achterberg (1905 – 1962) wijdde, en die hij medio november '88 bij Uitgeverij De Arbeiderspers het licht deed zien. Het lijkt het haast wat gezochte alibi van de auteur van dit kloeke boekwerk, waarmee hij zich bij voorbaat poogt in te dekken

Alleen al de gedachte aan een biografie zou hem tot het eind van zijn leven een gruwel zijn gebleven.

voor zijn – in verschillende kringen nog altijd omstreden – beslissing om de feitelijkheden van Achterbergs ondermaans bestaan minutieus te boek te stellen. Maar met het verschijnen van dit 'levenswerk' (en dat in tweeërlei opzicht) blijkt de discussie rond de noodzaak, de wenselijkheid en de morele toelaatbaarheid ervan, nog niet geheel en al verstomd. Tekenend is in dit verband, dat tij-